

К. Л. Хазанова

г. Гомель, УА «ГДУ імя Ф. Скарыны»

ПЕРАЕМНАСЦЬ ШКОЛЫ І ВНУ Ё ВЫКАРЫСТАННІ ІНФАРМАЦЫЙНЫХ ТЭХНАЛОГІЙ ПРЫ ВЫВУЧЭННІ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Вывучэнне філалагічных дысцыплін пры сучасным стане развіцця інфармацыйных тэхналогій цяжка ўявіць без выкарыстання камп'ютарных сродкаў. Здаецца зусім нядаўна выкладчыкі вну і школьныя настаўнікі-філолагі паступова засвойвалі азы стварэння мультымедыяпрэзентацый, а зараз многія настаўнікі беларускай і рускай моў і літаратур паспяхова здаюць экзамен па інфармацыйных тэхналогіях і атрымліваюць адпаведны сертыфікат, а выпускнікі філалагічнага факультэта разам з асноўнай спецыяльнасцю вывучаюць дысцыпліны спецыялізацыі «Камп'ютарнае забеспячэнне». Такім чынам, веданне камп'ютарных сродкаў на дастатковым узроўні і выкарыстанне гэтых сродкаў у прафесійнай дзейнасці трывала стала адной з кампетэнцый сучаснага выкладчыка-філолага.

Веды і ўменні, набытыя ў школе і сярэдніх навучальных установах у працэсе вывучэння філалагічных дысцыплін і інфармацыйных тэхналогій і замацаваныя і паглыбленыя падчас навучання ва ўніверсітэце, студэнты-мовазнаўцы імкнуцца прымяняць у пэўнай новай для іх сферы. Актывізацыя ўжо наяўных ведаў і ўменняў у працэсе набыцця новых садзейнічае замацаванню і колькасна-якаснаму іх развіццю. Так, студэнты філалагічнага факультэта спецыяльнасці «Беларуская мова» з цікавасцю ўспрымаюць заданне па падрыхтоўцы фрагмента гіпертэкставага файла, вэб-старонкі. Такі фармат у сваёй прафесійнай дзейнасці будучыя настаўнікі-філолагі могуць прымяняць для стварэння электронных падручніках па ўсёй дысцыпліне ці, хутчэй за ўсё, па асобных яе раздзелах.

Электроннае выданне – гэта сукупнасць графічнай, тэкставай, маўленчай, музычнай, відэа-, фота- і іншай інфармацыі, а таксама друкаванай прадукцыі карыстальніка. Электроннае выданне выконваецца на любым электронным носьбіце, а таксама можа публікавацца ў інтэрнэце.

Вучэбнае электроннае выданне па беларускай мове павінна не толькі ўтрымліваць сістэматызаваны тэарэтычны матэрыял па адпаведных раздзелах мовазнаўства, але і забяспечваць творчае і актыўнае авалоданне карыстальнікамі ведамі, уменнямі і навыкамі ў гэтай галіне.

У навучальнай дзейнасці настаўніка мовы выкарыстанне электронных падручнікаў стварае дадатковую візуалізацыю вучэбнага

матэрыялу, прапануе магчымасць для больш інтэнсіўнага выкарыстання вучэбнага часу, садзейнічае больш актыўнаму ўключэнню навучэнцаў у вучэбную дзейнасць, а гэта абазначае, што электронны падручнік павялічвае самастойнасць навучання.

Электронны падручнік прапануе карыстальніку індывідуальную магчымасць самаму дзейнічаць, даследаваць, спрабаваць, памыляцца, выпраўляць памылкі, рэалізуе даследчыя амбіцыі, натхняе на творчы пошук, вымагае апрабаванні розных сродкаў і метадаў, бо асноўная задача любога навучэнца ў сучасным адукацыйным працэсе – навучыцца вучыцца самастойна. Такі падручнік мэтазгодна выкарыстаць для самастойных заняткаў, для падрыхтоўкі да экзаменаў.

Электронны падручнік можа мець некалькі ўзроўняў складанасці, размешчаных на адным носьбіце, інтэрактыўны рэжым шматварыянтных рознаўзроўневых заданняў для праверкі ведаў, магчымасць тлумачэння і каментарыяў няправільных адказаў з указаннем правільнага. Электронным падручнікам уласціва мабільнасць, адкрытасць, вышэйшая даступнасць, разнастайнасць структуры: з падтрымкай школьнай праграмы па прадмеце і адпаведна тэматычным планаванні або паводле вучэбнага плана па канкрэтным курсе, па пэўнай тэме. Напрыклад, можна аб'яднаць усе тэмы па лекцыі беларускай мовы, якія вывучаюцца ў розных класах, або ўвесь тэарэтычны і практычны матэрыял, прысвечаны вывучэнню назоўніка як часціны мовы.

Сучасныя інтэрнэт-рэсурсы маюць дастаткова праграмных комплексаў, якія ўяўляюць сабой інструментальныя асяроддзі для падрыхтоўкі электронных вучэбных модуляў.

Аднак сённяшнім студэнтам, а будучым настаўнікам і выкладчыкам не пашкодзіць валодаць навыкамі самастойнага стварэння электронных сродкаў навучання.

Некаторае знаёмства з асаблівасцямі работы і стварэння электронных сродкаў навучання студэнты набываюць падчас вывучэння філалагічных дысцыплін з дапамогай электронных вучэбна-метадычных комплексаў, якія цяпер актыўна размяшчаюцца на электронным рэсурсе нашай вну.

Электронны вучэбна-метадычны комплекс (ЭВМК) па мовазнаўчых дысцыплінах накіраваны на грунтоўнае і дасканалое засваенне асноўных пытанняў разнастайных галін лінгвістыкі. Дапаможнік звычайна складаецца з тлумачальнай запіскі, зместу вучэбнага матэрыялу, тэарэтычнага і практычнага раздзелаў, спісу літаратуры. Тлумачальная запіска вызначае мэты і задачы вывучэння дысцыпліны, указвае сувязь з іншымі філалагічнымі курсамі.

Змест вучэбнага матэрыялу прапануе асноўныя тэмы курса. Матэрыял падзяляецца па тэмах і выкладаецца паводле выдзеленых

у кожнай тэме пытанняў. Практичны раздзел арыентаваны на замацаванне тэарэтычных звестак і складаецца з тэматыкі і матэрыялаў практычных заняткаў, заданняў для самастойнай работы, пытанняў для праверачных кантрольных работ, тэставых пытанняў для правядзення прамежкавага кантролю, тэматыкі рэфератаў. У спісе літаратуры размяшчаюцца асноўныя і дадатковыя навуковыя крыніцы вывучэння дысцыпліны, выданні айчынай і замежнай навуковай літаратурай, прысвечанай адпаведным пытанням беларускага і замежнага мовазнаўства.

Электронны вучэбна-метадычны комплекс натуральна мае гіперспасылкі, па якіх карыстальнік можа трапіць у неабходныя адпаведныя раздзелы і тэмы курса. Асноўныя, найбольш важныя (або тыя, што патрабуюць асаблівай нагляднасці) пытанні суправаджаюцца мультымедыяпрэзентацыямі, на якія магчыма трапіць па гіперспасылках, пададзеных у тэарэтычным раздзеле. Таксама гіперспасылкі адразу накіроўваюць карыстальніка да патрэбнай дадатковай літаратуры і да электронных рэсурсаў, дзе размяшчаецца дадатковая тэарэтычная інфармацыя або неабходныя крыніцы даследавання. Пры гэтым можна выкарыстаць тэхналогію гіперспасылкаў, уласціваю асяроддзю тэкставага рэдактара MS Word, а можна арыентавацца ў падрыхтоўцы ЭВМК на мову разметкі html.

Безумоўным карысным элементам ЭВМК становіцца накіраваны на кантроль і самакантроль ведаў раздзел, які змяшчае электронныя тэсты розных тыпаў:

- закрытыя, калі кожнае пытанне суправаджаецца гатовымі варыянтамі адказаў, з якіх неабходна выбраць адзін ці некалькі правільных;
- адкрытыя, у якіх на кожнае пытанне неабходна прапанаваць свой адказ: дапісаць слова, словазлучэнне, сказ, знак;
- множны выбар, дзе неабходна выбраць адзін ці некалькі правільных адказаў з прыведзенага спісу;
- альтэрнатыўны выбар з адказамі *так ці не*;
- адпаведнасці і паслядоўнасці.

Для стварэння электронных тэстаў у межах ЭВМК можна выкарыстаць дадаткі. MS Power Point прапануе розныя формы падрыхтоўкі тэстаў: з адным ці некалькімі правільнымі варыянтамі адказаў, з гіперспасылкамі, якія адсылаюць да правільных ці няправільных адказаў і да каментарыяў на гэты конт, а таксама са спецыялізаванымі кнопкамі, што абазначаюць правільныя і няправільныя адказы. Пры выкарыстанні MS Power Point як праграмнай абалонкі ў тэст можна ўвесці ў тэст графічныя кампаненты, фота-, аўдыя-, відэаматэрыялы, што часта неабходна пры

вывучэнні мовы, як замежнай, так і роднай, і асабліва карысна ў працэсе вывучэння такіх раздзелаў мовазнаўства, як лексіка і фразеалогія. Мае магчымасць для стварэння тэстаў і фармат электронных табліц (MS Excel).

Аўтаматычную генерацыю тэстаў па мове дазваляюць праводзіць гатовыя канструктары электронных тэстаў – інструментальныя праграмы-абалонкі для стварэння інтэрактыўных заданняў і тэстаў для кантролю і самакантролю.

Такім чынам, вывучэнне беларускай мовы, як і іншых філалагічных дысцыплін, зараз дастаткова актыўна бярэ ў дапамогу інфармацыйныя тэхналогіі. Гэта міждысцыплінарная сувязь пачынаецца яшчэ ў працэсе школьнага навучання, калі як настаўнік, так і вучні актыўна рыхтуюць прэзентацыі, прысвечаныя больш дэталёваму знаёмству з асобнымі пытаннямі беларускай мовы або асобнымі перыядамі яе гістарычнага развіцця. У працэсе прафесійнай падрыхтоўкі студэнтаў-філолагаў ва ўніверсітэце адбываецца паступовае фарміраванне кампетэнцыі па стварэнні электронных сродкаў навучання беларускай мовы, якую будучыя настаўнікі актыўна імкнуцца замацаваць пры падрыхтоўцы ўласных урокаў падчас педагагічнай практыкі, для тлумачэння новага матэрыялу і правядзення кантролю і маніторынгу ведаў, і развіваюць у прафесійнай педагагічнай дзейнасці маладых спецыялістаў.

Д. А. Ходановіч

г. Гомель, УО «ГГУ ім. Ф. Скорины»

ОБ ОРГАНИЗАЦИИ УНИВЕРСИТЕТСКИХ СУББОТ В УО «ГГУ ИМЕНИ Ф. СКОРИНЫ»

Профорориентационная работа, проводимая университетом в рамках системы «школа – университет – предприятие», координируется Советом университета по профорориентационной работе и имеет множество форм и направлений. К таким (ставшим уже традиционными) активным формам профорориентационной работы можно отнести прежде всего «День открытых дверей», экскурсии по университету, видеоконсультации для выпускников учреждений образования, работу конференции «Поиск», участие сотрудников университета в подготовке и проведении предметных олимпиад, информационное сопровождение деятельности университета, выступления сотрудников университета на телевидении и радио, выездные профорориентационные мероприятия, работу филиалов кафедр в школах и на предприятиях,